

Waarschuwing voor de scheepvaart

Drs. M.M.A. de Valk

Maurice de Valk is bedrijfsarts en algemeen directeur van Adviesgroep Intermedic te Den Haag. Doceert o.m. aan de universiteit van Utrecht en het BeNeLux Universitair Centrum. Hij is (co) Auteur van De Zin van Zijn, Voedsel voor de Ziel, Spirit in je Werk en Balans in ons leven?

Drs. ing. M.H.J. Vermoolen

Matthijs Vermoolen is partner bij Vitalent. Auteur van diverse artikelen op het gebied van organisatieontwikkeling en leiderschap en Vat op Vitaliteit (verwacht juni 2006)

Kent u de Bermudadriehoek? Het is een begrip in de scheepvaart. Kom daar niet te dicht in buurt want op deze mysterieuze plek verdwijnen schepen op onverklaarbare wijze. Nederland kent zoals onze voormalige premier Ruud Lubbers scherp observeerde eenzelfde driehoek. Gevormd door de media, de politiek en het bedrijfsleven. Hier verdwijnen alle goede ideeën en innovatieve ontwikkelingen de diepte in.

Angst regeert

Het bedrijfsleven om te beginnen is slechts uit op korte termijn winsten en is bang om aandeelhouderswaarde te verliezen. De politiek is slechts uit op macht en korte termijn successen om de kiezer aan zich te binden en de media, die slechts varen op de kijk- en verkoopcijfers, hollen achter deze twee aan met onliners en kort door de bocht waarnemingen. Alle goede initiatieven die wat verder dan onze horizon of waan van de dag reiken, zijn gedoemd direct bij het oud vuil gezet te worden. Domheid, arrogantie en angst regeren. De houding van de Amerikaanse regering na de aanslagen op 11 september 2001 heeft de zuigende kracht van deze driehoek nog eens vergroot door de al bestaande arrogantie en angst exponentieel te versterken. En dat is een ontwikkeling die bijzonder verontrustend is. Een krachtig antidotum is dan ook op zijn plaats. Zoals SER voorzitter en ex-RABO topman Herman Wijffels in zijn laatste interview uitgezonden op RTL zich afvroeg: 'Wat is nu eigenlijk nog de toegevoegde waarde van het Nederlandse volk in de wereld?' In dit artikel willen wij nader ingaan op diagnose en behandeling van dit collectieve angstsyndroom waar wij Nederlanders de laatste jaren aan lijden.

Nederland blijft zich onverminderd in een diepe crisis bevinden. Als je de media en vooraanstaande buitenlandse economen, moet geloven is het land de richting volledig kwijt. En de problemen zijn er: het ondernemerschap waar we groot mee zijn geworden blijft achter bij andere landen, overdreven individualisering leidt tot isolatie en asociaal gedrag, het maken van onnodig veel regels verstart de maatschappij en we zijn bang geworden voor alles wat verder dan een paar kilometer buiten onze landsgrenzen ligt. En deze ontwikkelingen versterken elkaar. Veel mensen zien het gebeuren, maar voelen zich machteloos. 'Waarom hebben we geen sterke leiders die de problemen voor ons oplossen?'. Leiders die problemen oplossen: was het maar zo simpel. Leiders lossen namelijk helemaal geen problemen op. Leiders geven leiding en wijzen de weg en dat is iets

heel anders. Echte leiders inspireren en nemen mensen mee naar een gezamenlijk doel door ze te boeien, te binden, helderheid te verschaffen en de groep waaraan ze leiding geven een gevoel van macht en zelfvertrouwen te geven. En geïnspireerde, gemotiveerde, doelgerichte mensen met zelfvertrouwen vinden vervolgens zelf hun weg en lossen hun eigen problemen op.

Gebrek aan leiding

Nederland is één van de hoogst opgeleide, rijkste, initiatiefrijkste en meest bevoorrechte landen ter wereld. Als er ergens kansen voor het oprapen liggen is het wel hier. We hebben van oudsher allerlei contacten over de hele wereld, hebben overal een vinger in de pap, zijn het zout der aarde, zien overal kansen, hebben hoog opgeleide, gemotiveerde en initiatiefrijke werknemers, een prima infrastructuur en staan internationaal bekend als vooruitstrevend land. In de ICT, creatieve industrie, transport en petrochemische industrie zijn wij wereldwijd toonaangevend. We hebben dus alles in huis om er iets moois van te maken. Waarom doen we het dan niet gewoon? Landen om ons heen kijken met verbazing maar ook handenwrijvend naar ons gestuntel, dat voor hen kassa betekent en in alle opzichten gaan ze boven, onder, achter en langs ons heen en lachen ons vierkant uit! Een belangrijke remmende factor is naar onze mening het gebrek aan leiding van onze overheid, die zich uit in de negatieve grondhouding die men toont. Zo hebben we een land waar alles kan maar niets meer mag. Als er files zijn bedenkt het Ministerie van Verkeer en Wat Er Staat dat we langzamer moeten gaan rijden, als er wachttijden zijn moeten we meer protocollen (DBC's) invoeren en als er meer bureaucratie is, maken we er regels bij om de bureaucratie te bestrijden. Het moet niet gekker worden. In plaats van mensen de ruimte te geven eigen initiatief te nemen, ze te motiveren om sociale verbanden aan te gaan, helderheid te verschaffen met een minimum aan duidelijke regels en de ruimte te geven trots te zijn op ons mooie land, wordt vrijwel elke situatie vanuit een negatieve emotie benaderd. De

overheid, die ook uit mensen bestaat, communiceert vooral haar teleurstelling in ons ondernemerschap, haar verdriet over sociale wantoestanden en het gebrek aan normen en waarden, haar angst via overdreven regelgeving en schildert de buitenwereld als de vijand van onze economie. Waar komen deze ambtenaren vandaan? Wie stelt ze aan? Hebben ze ooit een dag in de echte maatschappij een wezenlijke bijdrage aan ons land geleverd? Dat mag niet... Dat is tegen de regels.. U krijgt een boete... Daarvoor moet u bij een ander loket zijn.. Daarmee een karikatuur van de werkelijkheid in stand houdend, met al lang achterhaalde paradigmata dat de burger vooral tegen zichzelf moet worden beschermd en dat de samenleving maakbaar is en zodoende hoogopgeleide burgers reduceert tot objecten van hun beheerszucht.

Positiviteit benadrukken

Dit is precies het omgekeerde van wat echte leiders zouden doen. Echte leiders zien burgers als volwaardige mensen die graag iets moois van hun leven willen en kunnen maken. De overheid bestaat er voor om de inspiratie, motivatie, helderheid en uitdagingen te verschaffen die mensen nodig hebben om te kunnen opbloeien. En dat is iets anders dan een mediacampagne starten met de naam: 'wat voor een eikel ben jij?' Dan geef je als overheid toch wel erg duidelijk aan hoe je over je kiezers denkt. Dus hou op met het volk klein te houden, in te perken en alles op de lange baan te schuiven met een op angst gebaseerde negatieve grondhouding, die gebaseerd lijkt op het motto: 'als allemaal het maar niet nog erger wordt dan het nu al is'.

In plaats van teleurstelling te tonen over het achterblijven van ondernemerschap, is het ook mogelijk om het plezier te benadrukken dat ondernemerschap in zich draagt. In plaats van je verdrietig te tonen over de ontwikkeling van het sociale gedrag van mensen is het ook mogelijk te benadrukken hoe leuk het is om bij een groep te horen en aandacht te schenken aan de vele initiatieven op dit vlak. In plaats van allerlei regels door te drukken, ons arrogant en als kleine kinderen te behandelen en te betuttelen, kun je ook aan de burger vragen welke structuur en helderheid deze eigenlijk echt wenst en de ontwikkelingen in de wereld zien als een speelveld waarop wij prima kunnen meespelen. En dan niet een commissie installeren die zich buigt over de vraag waarom de kloof tussen overheid en burgers zo groot is en dan na veel gepraat (met overheidsgeld) besluiten om nog meer ambtenaren aan te stellen. Lariëkoek! We hebben nooit anders gedaan dan te ondernemen, in ons zelf te geloven en de wereldzeeën te bevaren met de Nederlandse driekleur in top. En daar hebben we nooit ambtenaren voor nodig gehad. C'est le ton qui fait la musique. Misschien kan de minister van bestuurlijke vernieuwing met deze gedachte in het achterhoofd eens kijken wat er nodig is om de huidige regenteske stijl van bestuurders, die

zich veilig verschanst hebben in de zorg het onderwijs en de politiek, om te turnen naar een meer open stijl die het ontwikkelpotentieel van mensen recht doet. Het is in dit kader niet zo opmerkelijk dat zowel de Nationale ombudsman, Netwerk en Rndom Tien de afgelopen week vaststelden dat het vertrouwen in management en het landelijke bestuur tot een minimum gedaald is en ergens in de buurt van 20% blijft steken. Het is bedroevend te zien dat wij collectief niet meer in onze bestuurlijke lagen geloven, laat staan dat we hier enige vernieuwing van durven verwachten.

Invoeren ideeënbus

Eén concrete aanbeveling is in ieder geval alvast te geven. Er bestaat op dit moment geen focusorgaan voor het inventariseren van de behoefte aan regelgeving die burgers hebben. Er is wel een meldpunt voor strijdige regels, maar niet voor niet functionerende of onnodige regels. Zowel burgers als uitvoerende instanties -degenen die effecten van regels ervaren- kunnen hun verbeterideeën eigenlijk nergens kwijt. Een ideeënbus en de achterliggende structuur van organen die ideeën behandelen en doorvoeren ontbreekt. Of zoals Herman Wijffels het zo treffend verwoordde: 'Als we alleen maar somberen over de vergrijzing, over de dreiging van China, India en Oost-Europa en blijkbaar alleen maar angst hebben voor de dreiging om wat we hebben te verliezen, is dat de beste manier om het werkelijk te verliezen en komen we geen steek verder'. De scheepvaart als symbool voor onze historie, ons volk en ons open denken en zoeken naar uitdagingen heeft een hele duidelijke waarschuwing voor ons in petto. Als de kapitein van een schip in de verte een ijsberg waarneemt zal alleen een hele slechte kapitein zijn koers niet radicaal wijzigen. En we weten allemaal waar dat dan toe leidt.

Eglantier 542
7329 DM Apeldoorn
055 - 519 17 19
info @vitalent.nl
www.vitalent.nl